

INGELICHT

Informatiemagazine voor de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
September 2002 - Nr 7

Defensie

Joegoslavië in stukken

colofon

INGELICHT wordt uitgeven onder verantwoordelijkheid van de directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Dit informatiemagazine verschijnt twee maandelijks en is in principe bedoeld voor al het burger en militair personeel werkzaam bij de MIVD.

Deze publicatie wordt verzorgd door het Bureau Communicatie, Hoofdafdeling Bedrijfsvoering.

Eindredactie:

M.A.M. Bemelmans-Oonincx

Redactie: J.N. de Smalen

Cartoons: Henk Slijkhuis

Fotografie: Media Centrum MIVD, Archief Defensiebladen, 306 squadron, Peter Hage, Peter Brouwer, Hans Noordhoek

Vormgeving: Kommer de Heer

Druk en lithografie: Hofstad
Druktechniek Zoetermeer

Oplage: 1.000 expl.

Deadlines INGELICHT

Mocht u de redactie van informatie willen voorzien, denk dan even aan de volgende data:

Inleveren	Verschijningsdatum
kopij	31 oktober
9 oktober	16 januari
18 december	

De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend.

Omslag: Air to air refueling Hercules: variant, EC-130H Compass Call, wordt bijgetankt

INHOUDSOPGAVE

3 Column

4 Joegoslavië in stukken

6 Instituut IGK uitgelicht

7 Spionagegeschiedenis

8 'Sea meets Airpower'

9 Samen communiceren

10 Personeel/Kort nieuws

10 Vakantie net even iets anders

13 Taak en taal

15 Saamhorigheid Sectie IC

16 Tips & Trucs

AFKORTINGEN

ACIV	Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid	IGK	Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht
AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (voorheen BVD)	IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
ASW	Anti Submarine Warfare	ISTAR	Intelligence Surveillance Target Acquisition Reconnaissance
AVI	Afdeling Verbindingsinlichtingen	I&V	Inlichtingen en Veiligheid
BDI	Bureau Documentaire Informatievoorziening	KL	Koninklijke Landmacht
CIMIC	Civilian-Military Cooperation	Klu	Koninklijke Luchtmacht
EOV	Elektronische Oorlogsvoering	KM	Koninklijke Marine
HUMINT	Human Intelligence	KMA	Koninklijke Militaire Academie
IC	(Sectie) Interceptie	MCM	Mediacentrum MIVD
IGKL	Inspecteur-Generaal van de Koninklijke Landmacht	MOU	Memorandum Of Understanding
		ROI	Rijks Opleidingsinstituut
		SMID	School Militaire Inlichtingendienst
		TKC	Talenkenniscentrum

Als u dit nummer van **Ingelicht** openslaat is het inmiddels begin september. Dat betekent het einde van het vakantie seizoen. Ik hoop dat u van een welverdiende rust hebt kunnen genieten en dat u verfrist en met nieuwe energie weer aan het werk kunt gaan. Het is bovendien prettig dat de organisatie weer op sterkte is, en dat we de draad weer op de normale wijze kunnen oppakken. Dat vermindert de druk op de achterblijvers, die gedurende de zomer het fort hebben bewaakt, en voor continue en adequate ondersteuning van onze klanten hebben gezorgd. Dank aan een ieder die daar zijn of haar steen aan heeft bijgedragen.

Teruggekomen uit een andere omgeving en gedachtewereld, heeft u - de media volgend - ongetwijfeld begrepen dat de budgettaire barometer voor Nederland is teruggelopen. Ook Defensie wordt geconfronteerd met een krimpend budget en personele reductie-taakstellingen. Nieuwe tegenvallers maken dat het einde daarvan nog niet in zicht is. Dat is anders dan we gewend waren. Diegenen van u die het Strategisch Akkoord van de nieuwe regering hebben gelezen, hebben gemerkt dat de MIVD niet ten principale van reductietaakstellingen is uitgezonderd. Het is goed mogelijk dat ook van ons een bijdrage wordt verwacht aan de oplossing van de problematiek. Dat mag echter niet ten koste gaan van vorig jaar in gang gezette intensiveringen ter bestrijding van terrorisme en ter ondersteuning van de krijgsmacht bij vredesoperaties. Dit gegeven zet een premie op nog grotere doelmatigheid bij de besteding van ons budget. Dat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ons allen, met name van diegenen die met leidinggevende taken zijn belast.

Niet veranderd zijn de diverse vredesoperaties: *Stabilisation Force* (SFOR), *Operation Enduring Freedom* (OEF), *International Security Assistance Force* (ISAF), *Task Force Fox* (TFF). Daar is sprake van een (tijdelijke) piek in onze betrokkenheid. De ontwikkelingen in de diverse operatiegebieden verdienen de komende tijd onze intensieve en onverdeelde aandacht. Dat geldt des te meer daar Nederland in enkele gevallen bijzondere operationele verantwoordelijkheden op zich heeft genomen. De MIVD moet daar zijn toegevoegde waarde bewijzen en de politieke en operationele ontwikkelingen (die hier en daar reden tot zorg geven) scherp en analytisch blijven volgen. We zullen de grootst mogelijke creativiteit aan de dag moeten leggen voor het vinden van ontbrekende puzzelstukjes. We moeten feit en fictie scherp kun-

nen onderscheiden. Onze beoordeling van relevante ontwikkelingen moet consistent zijn en moet voortdurend worden getoetst aan ons normbeeld. In dit verband vraag ik uw aandacht voor een nauwe interactie tussen de Current Intelligence Unit (CIU) en de Afdeling Analyse en Rapportage (AA&R). Tot nu toe gaat het goed, en hebben wij breed ingezet om de Chef Defensiestaf (CDS) en de commandanten te veld zo goed mogelijk te ondersteunen. De prijs die we er als organisatie voor betalen is een hoge uitzend-druk, en toegenomen werkdruk voor diegenen die in Nederland de opengevallen gaten moeten dichten. Dat moet dan maar even.

Zoals gezegd, de lopende (en eventueel nog komende) militaire operaties waaraan de Nederlandse krijgsmacht deelneemt, vragen uiteraard veel van onze aandacht. Maar minstens zo belangrijk is de verdere versterking van onze veiligheidstaak in Nederland. Binnen de Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid (ACIV) moet de samenwerking en de transparantie worden bevorderd. We moeten daar meer gebruik gaan maken van elkaars capaciteiten en deskundigheden. Onderzoek naar diverse vormen van extremisme in de krijgsmacht moet met kracht worden voortgezet. Stroomlijning van arbeidsintensieve veiligheidsonderzoeken en terugdringen van de aantallen vertrouwensfuncties (uiteraard in goed overleg met de krijgsmachtdelen) is geboden. Dat geeft ruimte bij de detachementen om ingezet te worden voor andersoortig onderzoek en om intensiever contact te kunnen onderhouden met onze primaire doelgroep: de eenheden van de krijgsmacht. Daarom is een spoedige afronding (én implementatie) van de basisstudie ACIV noodzakelijk.

Al met al zijn dit enkele stevige uitdagingen voor het komende najaar. Tot slot daarom een wat luchtiger boodschap. U heeft allemaal van Caroline weer de uitnodiging gekregen voor de MIVD Bar-B-Que op 19 september. Een goede gelegenheid om elkaar weer eens informeel te treffen, vakantie- of andere ervaringen uit te wisselen en de saamhorigheid in de dienst te bevorderen. Caroline heeft al diverse spontane reacties ontvangen op de uitnodiging, ook vanuit de 'buitengewesten'. Dat is bemoedigend. Ik hoop op goed weer en op een grote opkomst uwerzijds. Tot 19 september! ●

Joop van Reijn
Generaal-majoor der Mariniers

In het vijfde deel van de geschiedenis van de Aerial Imagery ditmaal aandacht voor het voormalige Joegoslavië. Ook hier zal ik mij, net als in deel vier over de Golfoorlog, weer beperken tot een beknopte geschiedenis van het conflict.

Door Ron Berghuis

Na de dood van Tito, de leider van het voormalig Joegoslavië, viel het land langzaam uiteen. Dit kwam door een sterk opkomend nationalisme onder de diverse bevolkingsgroepen, vooral in Servië werd de bevolking in snel toenemende mate beïnvloed door nationalistische denkbeelden, een proces waar Slobodan Milosovic een belangrijke rol in speelde.

Slovenië en Kroatië

De gewapende conflicten begonnen met de onafhankelijkheidsverklaring van Slovenië en Kroatië. De gevechten tussen het Joegoslavische leger (JNA) en de Sloveense gewapende eenheden waren snel voorbij. Slovenië verkreeg hiermee haar onafhankelijkheid. De strijd in Kroatië duurde beduidend langer. Delen in onder meer het oosten van Kroatië werden na een harde confrontatie met Servische militieën en het door Serviërs gedomineerde JNA, veroverd op de Kroaten. Een van de steden die zware schade opliep was Vukovar. Hier vonden ook ernstige oorlogsmisdaden plaats.

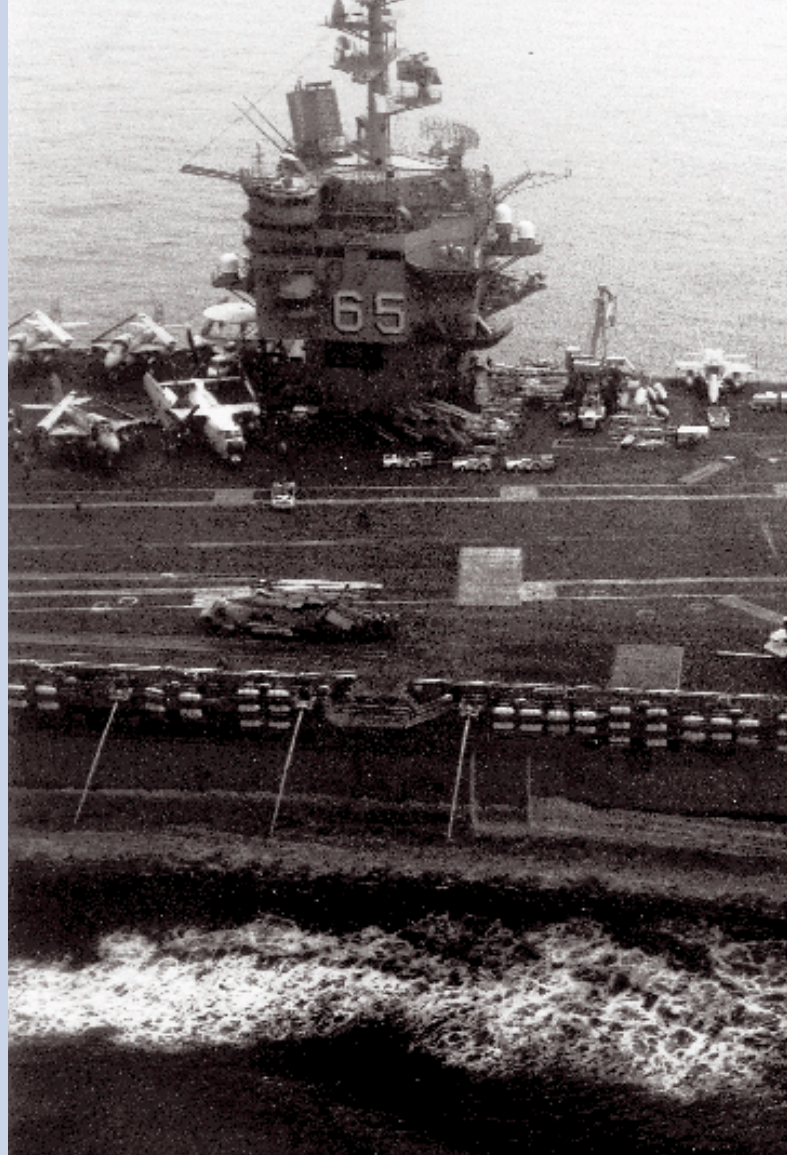
Bosnië-Herzegovina

Ook in Bosnië-Herzegovina rommelde het onder de verschillende bevolkingsgroepen (Kroaten, Moslims en Serviërs). In maart 1992 riep Izetbegovic de onafhankelijkheid uit van Bosnië-Herzegovina. Dit was zeer tegen de wil van het Servische deel van de bevolking. Vervolgens brak er een gewapend conflict uit tussen de verschillende bevolkingsgroepen. De Serviërs omsingelden de hoofdstad Sarajevo maar ook Kroaten en Moslims raakten diverse keren onderling slaags. Een drie jaar durende burgeroorlog was het gevolg.

De internationale gemeenschap, onder aanvoering van de Verenigde Naties, probeerde de strijdende partijen nog enigszins, hetzij met weinig succes, uit elkaar te houden. Grondtroepen werden in Bosnië ingezet (UNPROFOR) en een vliegverbod voor militaire vliegtuigen werd afgekondigd (*Operation Deny Flight*; ook de Koninklijke Luchtmacht nam hier aan deel). Een van de dieptepunten uit de burgeroorlog was zondermeer het drama van

Srebrenica. Hier vonden de ernstigste oorlogsmisdaden in Europa van ná de Tweede Wereldoorlog plaats. Uiteindelijk was het geduld van de internationale gemeenschap op en werd er na

Met struiken is de naam van de leider Tito geschreven, dit is goed zichtbaar vanuit de lucht

Boven: Aircraft carrier USS Enterprise in de Adriatische zee

Links: UAV voor reconnaissance taken

Rechts: Snapshot gemaakt door een CL 289 UAV van schade aan de infrastructuur in voormalig Joegoslavië

zware bombardementen van de NAVO op Servische stellingen en infrastructuur een broze vrede gesloten tussen de strijdende partijen: het Dayton-akkoord. De NAVO leverde de troepenmacht *Implementation Force* (IFOR) om het vredesakkoord te waarborgen. Een jaar later werd deze omgedoopt tot het *Stabilization Force* (SFOR).

Kosovo

Nadat de situatie in Bosnië zich enigszins had gestabiliseerd diende het volgende conflict zich al weer aan vanuit de autonome provincie Kosovo, een onderdeel van Klein-Joegoslavië (Servië en Montenegro). De Albanese meerderheid in Kosovo voelde zich onderdrukt en begon medio 1998 een gewapende opstand (geleid door de verzetsbeweging UCK) tegen de Servische

Joegoslavië in stukken

Air to air refueling van een Nederlandse RF-16 die is voorzien van een Orpheus 'recce pod'

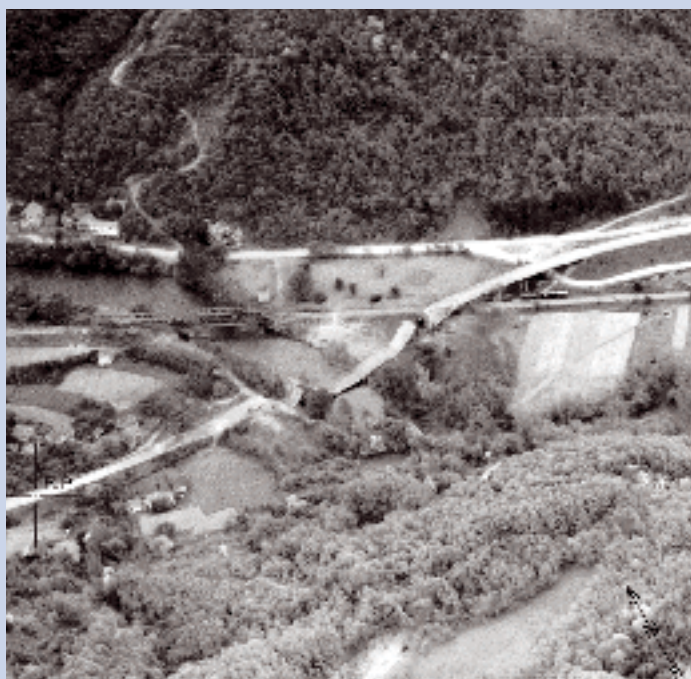
dagen durende bombardementscampagne op Servische troepen en infrastructuur in Kosovo en Klein-Joegoslavië. Uiteindelijk trok het Joegoslavische leger zich terug uit de provincie en werd de stabilisatie macht KFOR in het leven geroepen om de strijdende partijen te scheiden.

Imagery

Door de conflicten in het voormalige Joegoslavië zou dit misschien wel het meest vanuit de lucht gefotografeerde gebied in Europa kunnen zijn van de laatste vijftig jaar. Vooral door de enorme inzet van *aerial reconnaissance* en andere observatie middelen, variërend van vliegtuigen tot *Unmanned Aerial Vehicles* (UAV's) en satellieten is het gehele gebied op beeld vastgelegd. Er zijn een aantal belangrijke items waarvoor de imagery gebruikt werd. Dit zijn onder andere het monitoren van troepen bewegingen van de strijdende partijen, het zoeken naar massagraven, *Battle Damage Assessment* (BDA) en verificatie van het Dayton-akkoord onder andere door het fotograferen van wapenopslagplaatsen.

De vliegtuigen die voor deze *reconnaissance* zijn ingezet zijn onder andere Duitse Tornado's, Italiaanse Tornado's en AMX (uitgerust met een Orpheus *reconnaissance pod* van Nederlandse makelij), Engelse Canberra's, Tornado's en Jaguars, Franse Mirages en Super Etendards, Nederlandse RF-16's en Amerikaanse U-2. De UAV's die rondvlogen waren ondermeer Predators, Hunters en de CL 289's. Al deze platforms zijn uitgerust met een scala aan sensoren zoals onder andere optische camera's, infrarood sensors, radar, video camera's of een combinatie daarvan.

De images in dit stuk zijn grotendeels afkomstig van het toenmalige 306 *Tactical Fighter and Reconnaissance Squadron* (TFRS). Door de *mid-life update* van de F-16 is nu in principe iedere F-16 in staat om *reconnaissance* missies uit te voeren. De *reconnaissance* capaciteit is nu dan ook ondergebracht bij het 311 squadron, 315 squadron en 322 squadron. De interpretatie unit, waar de fotoanalisten hun werkzaamheden uitvoeren is logistiek ondergebracht bij het 311 squadron. ●

overheersing. Na internationale pogingen om een nieuw Balkan conflict in de kiem te smoren, bleek dat de halsstarrige houding van Servië, onder leiding van Milosovic, toch weer niet makkelijk was te veranderen. De spanning liep steeds verder op en de NAVO greep uiteindelijk in met een meer dan 70

Noordhoek: “Steun verlenen door eigen waarneming”

Sinds kort heeft Hans Noordhoek in de staf van de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK) Nico Guns opgevolgd als de staf officier die de MIVD in portefeuille heeft. Hans heeft na zijn opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie (KMA) veel commandanten- en staffuncties vervuld in binnen- en buitenland. In zijn huidige functie is hij ‘nadiener’ tot september 2004. Hij is getrouwd en heeft een zoon van 13 jaar en woont in het prachtige stadje Oisterwijk (NB). Mogelijk bent u groten-deels bekend met het instituut IGK, maar hier toch nog even een kort stukje geschiedenis. Daarna zal Hans Noordhoek ingaan op de belangrijkste aspecten van deze functie zoals die nu ingevuld wordt.

Door Hans Noordhoek

Het was in 1813 dat de functie van Inspecteur-Generaal, bekleed door Prins Willem Frederik George Lodewijk, opdook in de geschiedenis van de krijgsmacht. Pas in 1970 deed het huidige begrip Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht zijn intrede. Een van de belangrijkste taken van de Chef Inspecteur-Generaal in de negentiende eeuw was het samensmeden van de mengelmoes van officieren, de Oranjesgarde, burgers en vrijwilligers tot een respectabel leger. Maar na Waterloo raakte het leger langzaam in verval door gebrek aan oefeningen. In 1826 werd de tweede zoon van Koning Willem I, Prins Willem Frederik Karel, benoemd tot Inspecteur-Generaal van alle wapens en Commissaris-Generaal van het Departement van Oorlog. Hij maakte, door invoering van de houwitsers 1), het leger weer een min of meer gevechtswaardig instrument. Door de grondwetsherziening in

1848 kwam de volledige zeggenschap over het leger bij de Ministers van Oorlog en Marine te liggen.

Krijgsmacht in verval

Het in 1849 geïnstalleerde Comité van Defensie constateerde dat het leger onmachtig was om Nederland tegen een krachtige aanval te land met succes te verdedigen. Maar door de toen heersende conflicten in Europa werd het leger iets versterkt. Prins Frederik, Inspecteur-Generaal vanaf

1848, diende in 1868 zijn ontslag in vanwege het uitblijven van steun van de Minister. Hierdoor was de krijgsmacht nog vóór het uitbreken van de Frans-Duitse oorlog, in 1870, weer terug bij af en verkeerde de Nederlandse Defensie in een deplorable staat.

Opnieuw in staat van paraatheid

Bijna tachtig jaar later trad Prins Bernhard in 1945 aan als Inspecteur-Generaal van de Koninklijke Landmacht (IGKL). De krijgsmacht moest weer van de grond af aan worden opgebouwd. Maar zijn bevoegdheden waren aanzienlijk beperkt tot enkel de adviserende functie aan de Minister van Oorlog. Als adjudant in buitengewoon

ne dienst wist de Prins toch het leger en de vloot weer in staat van paraatheid te krijgen al voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Als IGKL had hij toen naast de adviserende taak ook de taak zich een oordeel te vormen over alle vraagstukken over de opbouw en oefening van de KL. Het was ook in die tijd dat hij ervoor heeft gezorgd dat onderofficieren konden doorstromen naar officiersrang. Door het baanbrekende werk van de Prins bij de KL tussen de commandanten en de hogere leiding werd hij binnen een jaar ook benoemd tot Inspecteur-Generaal van de Koninklijke Marine en weer zeven jaar later viel hem ook het toen zelfstandig geworden krijgsmachtdeel de Koninklijke Luchtmacht ten deel. Door de uiteindelijke samenvoeging van de Ministeries van Oorlog en Marine, in 1970, werd de benaming Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK) in het leven geroepen.

De helpende hand

De taken van de IGK zijn na ruim dertig jaar nog altijd van adviserende en bemiddelende aard. Hij adviseert de Minister van Defensie en de top van de krijgsmachtdelen over alle zaken waarvan hij vindt dat ze onder de aandacht moeten komen. In zijn bemiddelingsfunctie vervult de IGK een ombudsmanfunctie voor actief- en voormalig militair- en burgerpersoneel en hun relaties. Om die functies te kunnen vervullen is het nodig inzicht te hebben in het beleid en de uitvoeringspraktijk. Daartoe brengen de IGK en zijn stafmedewerkers bezoeken aan alle eenheden van de krijgsmacht en verwerken informatie uit vele andere bronnen. Daarbij is hij gehouden vertrouwelijk om te gaan met alle verstrekte informatie. De IGK, niet inspecterend of controlerend, maar een luisterend oor en waar mogelijk een helpende hand.

Maar dan de praktijk...

“Met het intern overdragen van de MIVD aan mij”, begint Lkol Hans Noordhoek, “is ook bereikt

dat nu alle KL Inlichtingen- & Veiligheidsseenheden en de MIVD bij mij zijn ondergebracht. Wat betekent dat nu in de praktijk? Allereerst kom ik graag binnenkort op kennismakingsbezoek om me zo een beeld te kunnen vormen van taak, organisatie en werkwijze van de MIVD. Vervolgens zal ik een of meerdere malen per jaar een stafbezoek brengen. Het doel daarvan is om door persoonlijke contacten en eigen waarneming kennis te nemen van zich voordoende zorgen en problemen en waar mogelijk steun te verlenen bij het oplossen daarvan.”

Rijk aan ervaringen

“Aan mijn opleiding aan de KMA, die ik in 1970 heb afgerond, heb ik nog steeds goede herinneringen. Kameraadschap, het buitenleven en veel sporten sprak mij bijzonder aan en het laatste jaar maakte ik destijds deel uit van het Nederlands militaire zwemteam. Na de KMA heb ik als infanterist vele parate commandanten- en staffuncties vervuld”, vervolgt Noordhoek. “Van 1994 tot 1997 ben ik commandant geweest van het Centrum voor Vredesoperaties. Hier werd personeel individueel voorbereid op uitzending in het kader van vredesoperaties. Vier maal heb ik een functie in het buitenland mogen vervullen. In Suriname als pelotonscommandant, in het Midden-Oosten als VN-waarnemer en in België en Amerika als staf officier op een NATO hoofdkwartier. De buitenlandplaatsingen boden mijn vrouw en mij extra mogelijkheden om inhoud te geven aan ons streven om zo veel mogelijk andere culturen en landen te zien. Ik lees graag (auto-)biografisch/historische lectuur, ga een keer per jaar skiën en luister graag naar een goed stuk klassieke muziek”, eindigt Hans Noordhoek.

Aangezien de ervaringen en de aanbevelingen van de IGK bij de beleidsontwikkelingen worden betrokken, is het zeer voordelig dat Lkol Noordhoek door de jaren heen op verschillende terreinen is ingezet en veel van de wereld heeft gezien. Deze aanbevelingen resulteren, in overleg met de IGK, periodiek in bijzondere aandachtspunten. Dit maakt het mogelijk om zijn adviesfunctie een structureel karakter te geven. ●

1) 1663 Hd.Haubitze Tsjech. Houfnice (slingerwerktuig), (artill.) vuurmond met een lengte van de loop die tussen de tien en twintig kaliber bedraagt: een houwitser is korter en dikker dan een kanon, maar slanker dan een mortier

Op Cursus bij de ‘BVD’

Ook al omdat de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD: tegenwoordig de AIVD), zelfs in het in 1957 betrokken pand aan de President Kennedylaan, krap in de ruimte zat, maar vooral omdat de dienst ook ambtenaren van andere diensten, bijvoorbeeld de politie opleidde, was in de jaren vijftig en zestig de afdeling opleidingen van de BVD apart aan de Laan van Copes van Cattenburgh ondergebracht.

Door NISA bewerking Jorette de Smalen

De aparte huisvesting was nodig om te voorkomen dat de medewerkers van de BVD die buiten het gebouw soms onder andere naam optraden in hun eigen omgeving met ‘buitenstaanders’ werden geconfronteerd. Aan de andere kant kon daarvoor het veiligheidsregime in het opleidingscentrum wat minder streng zijn dan in het hoofdkwartier van de BVD en konden de cursisten zich onbekommerd door het gebouw bewegen. Het

cursus programma omvatte een algemene politieke oriëntatie (geschiedenis en programma’s van de politieke partijen), elementair recht, met de klemtoon op vreemdelingenrecht en op de artikelen in het Wetboek van Strafrecht die spionage strafbaar stellen, en kennis van de communistische inlichtingendiensten. Waar in de Koude Oorlog-periode uiteraard veel aandacht aan werd besteed was het communisme met onder andere onderwerpen zoals ideologie, praktijk, partijvorming, internationale verbindingen. Het hoofdvak ‘Communisme’ werd van binnenuit gegeven. Het hardnekkige gerucht bestond dat de cursisten tegen het einde van de cursus op het punt stonden zich collectief bij de Communistische Partij Nederland aan te melden, dit was dan voor de cursusleiding het moment om het communisme als ideologie en politiek systeem tot de grond toe af te breken. Rechts-extremistische partijen en groepingen kregen eveneens aandacht, zoals de in 1954 verboden Nationaal Europese Socialistische Beweging (NESB) van de voormalige SS-officier Paul van Tienen.

Het boek Duister Den Haag, Wandelen langs spionage adressen is niet meer verkrijgbaar. ●

Meevaren op de nationale trots van Brazilië

‘Sea meets Airpower’

Meevaren aan boord van de nationale Braziliaanse trots, het vliegdekschip Navio-Aeródrome (NAe) São Paulo (A12) is zowel voor het werk bij de MIVD als hobby natuurlijk erg bijzonder. Over deze vierdaagse cruise leest u hier meer.

Auteur bekend bij redactie

Een kort historisch overzichtje. In 1963 nam de Franse marine de Clemenceau-klasse FNS Foch (R99) in dienst. Na een lange operationele periode werd het schip vervangen door een nucleair aangedreven opvolger de FNS Charles de Gaulle. De R99 werd in 2000 buiten dienst gesteld en voor \$60 miljoen op de internationale markt te koop aangeboden. Juist op dat moment was Brazilië op zoek naar een opvolger voor haar zwaar verouderde vliegdekschip de Navio-Aeródrome Ligeiro (NAeL) Minas Gerais (A11). De Minas Gerais (het voormalige Colosuss-klasse vliegdekschip van de Royal Navy, HMS Vengeance) stammend uit 1944 en al sinds 1960 in dienst als *Anti-Submarine Warfare* (ASW) carrier bij de Marinha do Brazil was nauwelijks meer operationeel inzetbaar en opereerde alleen nog maar met helikopters. De A11 werd overigens tussen 1957 en 1960 door Verolme *shipyards* in Nederland gemoderniseerd alvorens het naar Brazilië vertrok. Het shoppen naar een nieuwe tweedehands carrier in Amerika liep al snel uit op te hoge kosten waardoor de Foch in beeld kwam. Tezamen met zusterschip FNS Clemenceau werd de Foch voor het schijntje (in vergelijking met de oorspronkelijke

vraagprijs) voor \$12 miljoen overgenomen. De Clemenceau bleef als onderdeel van de deal achter in Frankrijk en werd gekaniballiseerd. De Foch daarentegen werd ontdaan van allerlei systemen die niet verkocht werden (onder andere het Syracuse luchtverdedigingssysteem met Crotale *missiles*, crypto en SATCOM-apparatuur) en gereed gemaakt voor de overdracht. Op 28 april 2000 werd de Foch officieel overgedragen aan Brazilië waarna Franse instructeurs met het opleiden van de bemanning kon beginnen. Op 15 november 2000 werd het schip hernoemt naar de belangrijkste economische motor van Brazilië, de stad en provincie São Paulo.

Air Wing

Na een aantal proefvaarten in 2001 om onder meer de parameters uit te zetten vond in maart 2002 de eerste officiële cruise plaats voor de uitgestrekte kust van het thuisland. Aan boord bevonden zich als onderdeel van de Air Wing, naast de McDonnell Douglas A-4 Skyhawk, ook diverse types helikopters (Eurocopter AS350 Ecureuil, Eurocopter AS332 Super Puma, Sikorsky SH-3 Sea King en Bell 206 Jet Ranger). Vooral de A-4 vormde een primeur van het carrierbezoek. Voor het eerst sinds 1965 opereerde de Marinha weer met vastvleugelige vliegtuigen. Door een wet stammend uit dat jaar was het de luchtmacht die met vliegtuigen (Grumman Tracker) vanaf een carrier mocht vliegen en niet de marine. Tot 1996 waren de Força Aérea Brasileira Trackers te vinden aan boord van de Minas Gerais waarna dit *Anti-Submarine* vliegtuig buiten dienst werd gesteld. Brazilië kreeg Skyhawks na een verandering van de wet in 1998 via Amerikaanse bemiddeling de

De grootste helikopter van de Air Wing is de Sikorsky SH-3 Sea King. De crewchief hangt uit de deuropening om de landingsplek op het vliegdek te observeren

beschikking over 23 A-4. Deze straaljagers, van origine gebouwd voor vliegdekschipoperaties, werden overgenomen van de luchtmacht van Koeweit. De laatste operationele *carrier*operaties met Skyhawks vonden eind jaren zeventig plaats. De US Navy gebruikte de Skyhawk nog wel als trainer waarmee tot 1998 vanaf *carriers* werd gevlogen.

Evaluatie

De cruise stond vooral in het teken van een evaluatie van de São Paulo. Alle mogelijke oefeningen, dekprocedures en vliegoperaties werden door een evaluatieteam gade geslagen waarna op 20 maart 2002 het schip operationeel werd verklaard. Voor de operaties met de Skyhawks hadden men een team oude US Navy ‘rotten’ ingehuurd om procedures zoals zij die ooit volgden over te brengen op de Braziliaanse bemanning. Deze procedures zijn vrijwel identiek aan operaties met de Skyhawk tijdens de Vietnam-periode.

Nabije toekomst

Momenteel is men druk doende nieuwe systemen te evalueren waarmee het schip en Skyhawks uitgerust kunnen worden. Zo wil men voor de eigen verdediging het Albatross *air defence system* met *Aspide missiles*, een SATCOM en eigen crypto apparatuur aanschaffen. Ook is men op zoek naar een luchtafweergeschut. De Skyhawk, primair in gebruik als luchtverdediger, moet uitgerust gaan

De São Paulo (A12) in volle glorie, met een lengte van 256 m en een breedte van 51 m. Aan boord bevinden zich 1.200 vaste medewerkers

Een AF-1 N-1011 van VF-1 wordt vanaf het hoekdek door een stoomkapuit gelanceerd naar een snelheid van 0 naar 250 km per uur

Samen communiceren

De afgelopen jaren heeft de MIVD een omvangrijke reorganisatie doorgevoerd, gericht op de fysieke integratie van de verschillende krijgsmacht inlichtingendiensten. Daarbij werd aandacht besteed aan de verschillende aspecten van een reorganisatie zoals; beleid, besturing, organisatiestructuur, processen, informatievoorziening, cultuur en communicatie.

Door Ron Meeuwse

De aanleiding

Na afronding van de reorganisatie werden in het evaluatierapport (het zogenaamde DOI-rapport 'Hernomen Evenwicht') enkele verbeterpunten aangegeven. Een daarvan betrof het verbeteren van de interne communicatie op het niveau van het middenmanagement. In opdracht van Defensie zijn een tweetal externe adviesbureaus benaderd met het verzoek een training te ontwikkelen voor het middenkader waarin management en communicatie centraal staat en tevens aandacht wordt besteed aan onderwerpen als, pro-actief handelen en teamgericht- en projectmatig werken. Daarmee hoopt de directie de instrumenten aan te reiken om het effectief leidinggeven te verbeteren. De directie zal ook een onderdeel van de training volgen. Uiteindelijk is gekozen voor het Opleidingsinstituut voor de overheid (ROI) die een training op maat heeft ontwikkeld.

Opzet en doel

De training wordt voorafgegaan door een werkconferentie ten behoeve van de directieleden, die in juli al heeft plaatsgevonden. De training zelf bestaat uit een startdag en drie blokken van twee aaneengesloten dagen met een tussenliggende periode van ongeveer een maand. De eerste groep start met de training in de periode september tot en met december 2002 en de volgende groepen starten daaropvolgend in de periode december 2002 tot en met juni 2003. In het eerste blok zal de nadruk met name liggen op de persoon en de rol van de leidinggevende in de organisatie: wat zijn aandachtsgebieden en verwachtingen met betrekking tot leiderschap. Wat is persoonlijke beleving en wat zijn kenmerkende persoonlijke kwaliteiten, valkuilen en wat is de persoonlijke

stijl van communiceren. In het tweede blok zal aandacht besteed worden aan de rol van *communicator*. Stijlen van leidinggeven, beïnvloeden en feedback, omgaan met emotie en spanning. Het derde blok staat in het teken van communicatie en samenwerking. Omgaan met weerstand en meningsverschillen, het benutten van verschillende inzichten en rollen die mensen in een samenwerkingsproces vervullen. Daarnaast worden interventiemogelijkheden behandeld.

De startdag zal met name gebruikt worden voor kennismaking, verduidelijking van het doel van de training en opzet van het programma. Verder zal worden onderzocht of persoonlijke leerdoelen geformuleerd kunnen worden.

De doelgroep

Het gaat in hoofdzaak om het middenmanagement. Hierbij moet men met name denken aan bureau- en sectiehoofden, zowel burgers als militairen. Er zijn vier groepen samengesteld van maximaal twaalf personen (afkomstig van de verschillende afdelingen) zodat er optimaal persoonlijke aandacht gegeven kan worden door de trainer(s). Na beëindiging van deze training wordt door middel van een inventarisatie een eventuele trainingsbehoefte vastgesteld voor een extra groep.

De locatie

De startdag wordt gevolgd bij het ROI opleidingsinstituut in Den Haag en de daaropvolgende blokken van twee dagen zullen elders op een centrale locatie worden gevolgd. Waarschijnlijk op de Veluwe. De deelnemers van de eerste groep zullen binnenkort de meldingsinstructies en andere relevante informatie toegestuurd krijgen.

In de volgende INGELICHT wordt een artikel gewijd aan de eerste ervaringen van de deelnemers van de eerste groep. ●

De neussectie van een AF-1 met op de achtergrond een Esquilo helikopter

worden met een nieuwe radar die een moderne *air-to-air missiles* kan begeleiden, een *Head-Up-Display*, een navigatiesysteem en wapensystemen om de secundaire taak, grondaanval, uit te kunnen voeren. Een belangrijke aanschaf voor de Skyhawk wordt een *buddy-buddy air-to-air refueling* systeem waarmee de straaljagers elkaar in de lucht kunnen voorzien van brandstof, een noodzaak voor carrieroperaties daar men op volle zee niet altijd in de gelegenheid is een landbasis te bereiken bij eventuele problemen.

Brazilië is tevens op zoek naar een tweede type vliegtuig dat onderdeel kan gaan uitmaken van de Air Wing. Het gaat hier om een ASW toestel waarbij vrij zeker aan een zwaar gemodificeerde, met turbo-motoren uitgeruste Grumman S-2 Tracker, wordt gedacht. Uiteraard valt en staat dit alles met het beschikbare budget maar Brasilia (hoofdstad van Brazilië waar het hoofdkwartier van de Marina is gevestigd) wil zich waarmaken als potente marine strijdmacht in de Atlantische Oceaan. ●

De N-1014 tijdens de landing voordat de vanghaak een van de drie kabels op het vliegdek grijpt

Personeelsmutaties per 1 juli 2002

Indiensttreding MIVD:

Dhr. drs. W.J.

Hoofdafdeling Productie, Afdeling Analyse en Rapportage, Stafbureau Analyse & Rapportage, Sectie OSINT, medewerker OSINT, m.i.v. 01-08-2002

Maj M.L.

Hoofdafdeling Productie, Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid, Veldorganisatie, Detachement BRD, Hoofd Detachement, m.i.v. 01-07-2002

Aoo W. de

Hoofdafdeling Productie, Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid, Veldorganisatie, Detachement West, medewerker detachement, m.i.v. 03-07-2002

Dhr. E.A.

Hoofdafdeling Bedrijfsvoering, Afdeling Informatie-management, Bureau Systeembeheer, junior ICT Beheerder, m.i.v. 01-08-2002

Kltz G.J.

Hoofdafdeling Productie, Stafafdeling Productie, Bureau Accountmanagement, accountmanager KM, m.i.v. 08-07-2002

Mw. M.F.G.

Hoofdafdeling Productie, Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid, Bureau Personele Veiligheid, medewerker veiligheidsonderzoek, m.i.v. 01-07-2002

Dhr. W.B. 1

Hoofdafdeling Bedrijfsvoering, Afdeling Personeel & Organisatie, Consulenteenteam A, medewerker rechtspositie & personeelszaken, m.i.v. 08-07-2002

Mw. M.C.

Hoofdafdeling Productie, Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid, Bureau Personele Veiligheid, medewerker veiligheidsonderzoek, m.i.v. 01-08-2002

Dhr. E.J. 1

Hoofdafdeling Productie, Afdeling Verbindingsinlichtingen, Verwervingscentrum, medewerker bureau interceptie, m.i.v. 01-07-2002

Mw. T.E.C. 1

Hoofdafdeling Bedrijfsvoering, Bureau Documentair Informatiebeheer, senior DIV medewerker, m.i.v. 01-07-2002

Verplaatsing binnen de MID:

Dhr H.M. van de

Hoofdafdeling Productie, Afdeling Analyse en Rapportage, Hoofd Afdeling Analyse en Rapportage m.i.v. 01-07-2002

Kol K. van 't

Hoofdafdeling Productie, Afdeling Humint, Hoofd Afdeling Humint m.i.v. 01-07-2002

Mw. Z.M. var

Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid, Bureau Personele Veiligheid, medewerker veiligheidsonderzoek, m.i.v. 01-07-2002

Kap. J.W.M. 1

Hoofdafdeling Productie, SAP, medew. RFI Management, Internationale Organisaties en uitvoering exploitatiebeleid m.i.v. 12-08-2002

Uitdiensttreding MIVD:

Mw. M. m.i.v. 01-08-2002

Kol P.J.J. , m.i.v. 01-07-2002

ITZOC F. m.i.v. 09-08-2002

Dhr. M. 1 m.i.v. 05-07-2002

Maj R. , m.i.v. 01-07-2002

Maj R. 1 m.i.v. 19-08-2002

MIVD BBQ 19 september!

Op donderdag 19 september staat er weer een uitgebreide BBQ op het programma. Al het MIVD-personeel is hiervoor van harte uitgenodigd om hierbij aanwezig te zijn. Een goede gelegenheid om het contact met uw collega's eens te verleggen van de formele werksfeer naar een gezellig en informeel moment.

Lokatie: Frederikkazerne,

gebouw 147 (Multifunktionele Ruimte)

Tijdstip: aanvang 16.00 uur ●

Het Mediacentrum is verhuisd

Begin dit jaar was het een feit dat het Mediacentrum van de MIVD (MCM) zou verhuizen van de Amdiraliteit naar gebouw 32. Per 1 augustus heeft MCM haar intrek genomen in een aantal kamers op de begane grond. Door deze verhuizing zitten het MCM dicht bij de organisatie en bij de gebruikers van hun diensten, die onveranderd zijn gebleven. Wij heten het Mediacentrum van harte welkom in hun nieuwe onderkomen. Hebt u vragen op het gebied van Media (fotografie, video en digitaliseren) en alles wat daar mee te maken heeft, loop dan gerust eens binnen. U kunt het Mediacentrum vinden in de kamers 0.20 tot en met 0.25 op de begane grond in gebouw 32, direct naast de lift. Telefonisch zijn ze bereikbaar op 19470 en per fax op 19471. ●

Vakantie

Een jaar geleden is Peter Hage bij de MIVD komen werken. Hij is werkzaam als Productiebestuurder bij Staf Afdeling Productie. Werken bij de MIVD was iets wat allang op zijn verlanglijstje stond. Peter ziet dit als een mogelijkheid om met de wereld om je heen bezig te zijn. Tot nu toe is hij volgens zijn zeggen daarin niet teleurgesteld! Peter is wat dat aangaat erg nieuwsgierig en geen avontuur is hem te vreemd. Zijn ouders kregen grijze haren toen hij als twaalfjarige het idee opperde dat hij oorlogscorrespondent wilde worden. Toen Rusland min of meer haar deuren voor de buitenwacht openzette, stond hij dan ook gelijk op de stoep van de stad die destijds bekend stond onder de naam Leningrad. Hij heeft de hele omwenteling meegemaakt. Met eigen ogen heeft hij de communistische mozaïeken van rode en witte steentjes in de metrostations gaande weg vervangen zien worden door lichtreclameborden van Marlboro in dezelfde kleurstelling.

Door Peter Hage

"Ik ben altijd al iemand geweest die dol is op reizen en het bezoeken van andere landen, maar voor mij moet een reis ook iets uitdagends en nieuws hebben. Van kleins af aan werd ik al aangetrokken door hetgeen wat zich in mijn omgeving afspeelde. Op school was ik in de klas heel

...MAAK VAN JE LEVEN EEN AVONTUUR...

e, maar dan net even iets anders

snel afgeleid als zich buiten iets voordeed tot grote ergernis van de leraren”, geeft Peter enigszins trots toe.

Leven uit je rugzak

Een tijdje terug ving ik iets op van de West Highland Way in Schotland. De West Highland Way is één van de beroemdste wandelroutes en strekt zich uit over een lengte van 150 kilometer van het dorpje Milgavnie bij Glasgow tot aan Fort William in het noorden. De route gaat zoals de naam al verraad door het hooglandgebied. Deze tocht brengt je niet alleen langs adembenemende landschappen, maar heeft ook op historisch gebied erg veel te bieden (ook de whiskydrinker onder ons komt aan zijn trekken!). Nou is de West Highland Way niet echt iets nieuws en heel veel mensen zijn al voorgegaan en hebben deze tocht gelopen. Tijdens het stekkeren kom je dan ook geregeld medewandelaars tegen door de populariteit van deze route. Voor mij dus zaak om er een extra dimensie aan te geven. Slapen in (jeugd)herbergen of bij een zogenoemde *Bed and Breakfast* was al uit den boze. Leven deed je gedurende deze hele tocht uit je rugzak. Zelfs water werd vanuit de natuur gezuiverd voor consumptie in plaats van lokaal aangekocht.

Wild kamperen is overigens geen enkel probleem in de Highlands mits je zeker weet dat je je plekje niet met bepaalde viervoeters deelt! Voor mijn gevoel waren we er nog niet helemaal. Om het geheel compleet te maken, besloot ik te proberen om deze tocht van 150 kilometer binnen vijf dagen te lopen. Nou, we hebben het geweten. Natuurlijk hou je enigszins rekening met wisselend terrein en verschillende weersomstandigheden, maar de praktijk blijkt vaak heel anders. Één en ander resulteerde erin dat we tot diep in de avond flink moesten doorlopen om ons aan de voorgestelde vijf dagen te kunnen houden. Als je dan toch

Foto 2

binnen vijf dagen bij het eindpunt aankwam was dat een geweldige voldoening. Het doorlopen bij zonsondergang leverde ons overigens wel ongekend mooie plaatjes van de omgeving (foto 1), beelden die nooit meer van je netvlies verdwijnen.”

Verdwaalde palmbomen en wilde dromedarissen

“Drie jaar geleden”, vervolgt Peter zijn verhaal, “hebben we met drie man een route uitgestippeld voor een tiendaagse tocht voor terreinwagens (4WD) dwars door Marokko. Met een oude aangepaste Toyota Landcruiser zijn we gedurende bijna twee weken langs verlaten Kashba's en eeuwenoude vestingen gereden, waarbij we zoveel mogelijk van de verharde wegen afweken. Peter verzekert dat dat niet zo moeilijk is. Hoogtepunten waren het Atlasgebergte, La Gorge du Todra en de Sahara. De Gorge is een nauwe ruige kloof met in het midden een rivierbedding waar je met een 4WD goed doorheen kunt rijden. Aan weerszijden verheffen zich torenhoge wanden die je zo nu en dan geheel lijken in te sluiten. Hier en daar kom je een verdwaalde palmboom tegen en kleine kuddes wilde dromedarissen die je onverstoord aankijken. Een geweldig gezicht.”

Glunderend herinnert Peter zich de rit over het immense wasbord om de woestijn te bereiken. “Een 4WD *delight!* Een ruig plateau wat zich tientallen kilometers naar alle kanten uitstrekt. Hier is het gebruik van een Global Position System (GPS) onontbeerlijk. Kamperen deden we in het wild. “Tijdens één van deze nachten bleek het allemaal

zeer waard te zijn geweest want de sterrenhemel was als nooit tevoren. “Zo helder dat je zelfs de melkweg kon onderscheiden. Stel je voor een auto met daarnaast een tentje en drie stoelen waar mensen op zitten met

een biertje (wel zelf meebrengen!) in de hand in het midden van de woestijn (foto 2)!”

Geen weg terug

“Als je zo door Marokko rijdt dan lijkt het af en toe alsof op sommige plekken nog nooit eerder iemand van buitenaf is geweest. De tijd lijkt op zulke plekjes echt helemaal stil te staan. Men kijkt dan soms ook heel vreemd op als wij voorbij trekken. Een keer liep een heel dorp uit toen we langs een bergwand met de auto omhoog kropen. De weg (voor zover je al van een weg kon spreken) leek steeds meer op een ezelspaadje. Op een gegeven moment moesten we zelfs uitstappen om voor en achter de auto te lopen en te controleren of de auto niet te ver over de rand van het pad uitstak. Een weg terug was er niet meer. Op een aantal stukken stak de band drie centimeter over de rand van het paadje langs een diepe ravijn. Het uitstappen was ook voor de eigen veiligheid. Mocht de macht toch over het stuur verloren worden dan was het makkelijker als slechts één persoon uit de auto moest springen. Aan het eind van deze hachelijke onderneming werd pas duidelijk waarom de mensen van het dorpje aan de overzijde van het ravijn zo massaal waren uitgelopen. Toen wij het pad afkwamen en door wilden steken naar een meer begaanbare weg, kwamen ons medewerkers tegemoet die verbaasd vroegen waar wij vandaan kwamen. Na uitleg van onze kant werd de verbazing nog groter omdat de net afgelegde weg nog door hen aangelegd moest worden en dus nog niet echt geschikt was voor auto's!”

Foto 1

Back to Basics

“Mooie herinneringen heb ik ook aan mijn deelname aan een expeditie door de Hardangervidda, het grootste bergplateau in Europa wat in het zuiden van Noorwegen ligt. Daar het om een expeditie gaat weet je nooit wat je van te voren allemaal op je weg gaat tegenkomen. Voordat we aan de tocht beginnen wordt er op een kaart alleen globaal een route getrokken. Deze route moet natuurlijk wel haalbaar zijn in het aantal dagen die aanvankelijk voor de tocht gepland staat. Voor de rest wordt er niets uitgestippeld. Bij de natuurlijke hindernissen die je tegenkomt is het dus improviseren. Dat dit soort tochten daardoor risico's met zich meebrengen moge duidelijk zijn, meegaan betekent dan ook dat je dit accepteert. De persoonlijke voorbereidingen dien je zorgvuldig te nemen om risico's zoveel mogelijk te beperken. Naast voldoende conditie moet je over de juiste uitrusting beschikken. Te nonchalant hierover nadenken kan gevaren opleveren niet alleen voor jezelf, maar ook voor de rest van het team. Een aantal uitrustingsstukken deel je met een ander zoals een brandertje, een pannenset en een tentje. Van te voren afstemmen van je kleding, schoeisel en slaapspullen op weer en terrein” benadrukt Peter, “is onontbeerlijk om een dergelijke tocht te kunnen maken. Eten en drinken doen we ook zeer *basic*: vriesdroog in zakjes meenemen en water verkrijg je uit het smelten van sneeuw (foto 4) of uit één van de vele bergbeekjes. Zuiveren van het water is niet nodig, gezien de hoge ligging is het water meer dan goed genoeg voor directe consumptie.”

Op 'eieren' lopen

“De eerste dag van de tocht bleek al gelijk dat een juiste uitrusting zeer belangrijk is. Ondanks de sneeuwschoenen die we ondergebonden hadden zakten we alsnog op sommige stukken tot onze bovenbenen in de sneeuw. Ik ben nog nooit zo blij geweest met één skistok om niet alleen mijn evenwicht te houden, maar ook mezelf op te trekken uit de sneeuw. De waterdichte broek kwam overigens ook van pas! Op de Hardangervidda hebben we tij-

Foto 3

dens het opsteken van een sneeuwstorm de top beklommen. Maar ook de vele rivieren, sneeuwbruggen (dichtgesneeuwde rivieren: zeer verraderlijk) en steile wanden met daaronder een ravijn zijn veel getrotseerde uitdagingen op ons pad. Op de laatste dag, vlak voor er weer een sneeuwstorm opstak wierp zich nog een geheel andersoortige hindernis (foto 3) zich op. De Noorse politie bracht ons een bezoekje in een helikopter! Schijnbaar waren ze al dagen naar ons op zoek geweest, maar vanwege het slechte weer was het ze niet eerder gelukt om ons te bereiken. De helikopter landde niet ver van ons vandaan en vier agenten liepen al fotograferend en filmend op ons af. Zij deden dat naar eigen zeggen voor persoonlijke doeleinden. Een soort van souvenir omdat ze niet elke dag op dit soort tochten werden uitgestuurd en negen man al rondtrekkend met volle bepakking scheen mooie plaatjes op te leveren. Later hebben we hiermee nog de lokale krant gehaald!

Algauw ging men echter over tot de eigenlijke orde van zaken. We moesten ons legitimeren en onze rugzakken openen voor onderzoek. We dachten dat het een grap was. Stel je voor je staat op een besneeuwde bergtop in letterlijk *the middle of nowhere* en je bent al dagenlang geen mens tegengekomen. Al snel bleek dat het om een serieuze zaak ging en dat men onze medewerking vriendelijk maar toch ook wel zeer dringend op prijs stelde. Vanuit Oslo was dit team speciaal met een helikopter ingevlogen. Het leek haast op een drugsgelateerde actie. Maar negen ongeschoren mannen en sommigen half in camouflagekleden

gestoken zien er niet bepaald onschuldig uit. Naarmate de zoekactie in onze rugzakken vorderde bleek dat het om valkeneieren ging. We waren gewoon op het verkeerde moment op de verkeerde plek. Gedurende een bepaalde periode wordt ons speelterrein schijnbaar zomaar tot broedplaats van de valk gebombardeerd. In het Midden-Oosten schijnt een valkenei wat nog uitgebreed kan worden voor de valkensport rond de 36.000 Euro op te brengen. Meestal maakten groepen Duitsers en/of Nederlanders zich schuldig aan de smokkel hierin en haalden daarvoor de nesten leeg.”

De vraag is of het allemaal waard is

“De magnifieke uitzichten, de geweldige teamgeest en de bijzonder persoonlijke gesprekken die loskomen is iets wat je zelf moet beleven. Ondanks dit verhaal valt het moeilijk in woorden te vatten. Vooral de meters pizza en liters bier waarmee je vaak het slot viert! Mensen vragen zich wel eens af waarom ik soms midden in de sneeuw slaap of kilometers met een zak van veertig kilo op mijn rug rondsjuw. Voor mij is dit dé manier om het leven niet zomaar aan me voorbij te laten gaan. Je scherpt al je zintuigen weer aan die afgestompt zijn geraakt door de routine van alledag.” Niet dat hij niet van de bekende zon-, zee- en strandvakanties houdt, vertelt hij verder, maar zoals uit de belevenissen blijkt moet het voor hem wel liefst ‘net even iets anders’. “Het zijn vakanties die je nooit meer vergeet omdat je ze zo intens hebt ervaren. Elke keer geniet ik weer als ik de vele foto's van mijn tochten bekijk. ●

Taak en Taal

IS ER NOG EEN TOEKOMST VOOR DE TAALSPECIALISTEN?

In een eerder verschenen artikel van luitenant-kolonel Possel, in INGELICHT nummer 1, is al kort over taalspecialisatie gesproken. Op het gebied van het verwerven van inlichtingen liggen voor de taalspecialisten een groot aantal mogelijkheden. Maar daarvoor dienen deze specialisten wel aanwezig en van hoog niveau te zijn. Zo kunnen toekomstige situaties beter benaderd worden. Want praten met mensen in hun eigen taal is de beste manier om een goed beeld te krijgen van wat er om je heen gebeurt in een specifieke land.

Door Koos Possel

Het probleem rondom taal wordt groter als gevolg van de onzekere inzetgebieden van alle krijgsmachtdelen. Taal is niet uitsluitend het probleem van het vakgebied Inlichtingen. Elk optreden in een inzetgebied leunt zwaar op het begrip van het doen en laten van de mensen, en alleen met gesprekken kom je achter de beweegredenen. Niet alleen bij het ondervragen van krijgsgevangenen zijn er taalproblemen maar ook bij de gesprekken die de commandanten en staven voeren met de lokale bestuurders. Ook de groepscommandanten en CIMIC-functionarissen praten met allerlei sleutelfiguren binnen de sociale, culturele en industriële organisaties in het operatiegebied en ondervinden hinder van de taalproblemen. De kans dat de beide partijen een gemeenschappelijke taal spreken is gering. Bijna alle contacten verlopen dan ook door tussenkomst van tolken. Ondanks dat het taalprobleem het meest ingrijpend is voor het verwerven van inlichtingen moet het ook buiten dit vakgebied worden gezien.

Terugblik

In het verleden moest de NAVO zich concentreren op de Russische taal, en met de 'inbraak in de Noordduitse laagvlakte'-scenario in gedachten, moesten we er zo snel mogelijk achter komen waar de commandoposten en belangrijke eenheden van de tegenstander zich bevonden. Aan hand van combinaties van radionetten en met behulp van opgevangen sleutelwoorden moest razendsnel een *Electronic Order of Battle* (EOB) worden vastgesteld. Hiermee werd gericht de tegenstander uitgeschakeld en uiteindelijk ook uitgebreid verhoord. Het was een tijdperk van optimalisatie. De taalspecialisten richtten zich op vakjargon en de Electronische Oorlogsvoering (EOV)-eenheid richtte zich op Russisch materieel. De situatie was dreigend maar relatief eenvoudig. Na de val van de muur viel die relatieve eenvoud weg. De tegenstander kon zich opeens overal bevinden. Weg was de dreiging van het

grootschalige conflict. We kennen nu als maximum eigenlijk alleen het *foreseeable article V*-scenario waarin (eenvoudig gezegd) Nederland de troepen levert om ergens aan de periferie van het NATO-verdragsgebied te helpen bij het 'branden blussen'. We kunnen ons niet meer uitsluitend bezig houden met het bestuderen van Russisch materieel, maar de Russen waren zo wijd verspreid en invloedrijk dat in huidige conflicten bijna overal Russisch (of Chinees) materiaal gebruikt wordt. De inzet van Nederlandse taalspecialisten in de afgelopen jaren werd dan ook gekenmerkt door improviseren. De taalspecialisten Russisch schoolden zich in hoog tempo bij om ook acties in Bosnië te ondersteunen, maar dat was slechts een druppel op de gloeiende plaat. Daarom werden lokale gespreksondersteuners geworven, met alle onzekerheden en potentiële veiligheidsrisico's van dien. Maar de inzet van de Nederlandse militairen in Macedonië, Kosovo, Bosnië, Eritrea en Afghanistan toont het dilemma van de taalspecialisatie. Maar de vraag is nu moet Nederland zich nog ergens in specialiseren of werven we lokaal?

Universeel taaldilemma

Het geschetste dilemma geldt in feite voor het hele gebied waar inlichtingen op basis van gesproken of geschreven tekst worden geworven. Vanwege het toegomen gebied van interesse nemen de relevante talen ook toe. Taalkennis in huis halen kost echter geld, en dat laatste is altijd schaars. Hoe nu dus verder?

Door de open grenzen en het Europese asielbeleid levert dit ook een probleem op voor de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). De IND heeft het taalprobleem opgelost door bij intakegesprekken tolken in te zetten, en beschikt hierdoor langzamerhand over een grote gegevensbank met gekwalificeerde tolken. Het Talen Kenniscentrum (TKC) van de

Koninklijke Landmacht (KL) (ondergebracht bij de School voor de Militaire Inlichtingendienst (SMID)) beschikt, als centraal aanspreekpunt op het gebied van tolkensteun over een groeiend aantal defensiemedewerkers die als tolk ingezet kunnen worden. Deze trends wijzen de weg voor de gehele krijgsmacht.

Belang russische taal

Juist de grote en indringende verspreiding van de Russische taal maakt het bij uitstek geschikt om als tussentaal te fungeren voor mensen die in en rondom het voormalige Oostblok tewerkgesteld worden. Het zal daarom nog lang gewenst zijn om personeel van zowel Defensie als Buitenlandse Zaken op te leiden in de Russische taal. Dat is efficiënter dan op te leiden in de diverse lokale talen. Dit is ook het geval met de Franse taal die als traditionele diplomatieke taal in het Westen wordt gesproken. Al bij de val van de muur werd geconstateerd dat er ook tolken Arabisch nodig waren vanwege het bre-

Tijdens de vredesoperatie IFOR is grote behoefte geweest aan taalspecialisten

der oriënteren van Defensie op de wereldconflicten. Hiervoor is alleen geen taalopleiding beschikbaar binnen de SMID. Het belang van een Arabische taal is gezien de zuidelijke grens van de NAVO duidelijk, maar is nooit nader ingevuld met uitzondering van een tolk Arabisch bij het MI-peloton. Professionalisering van de beschikbare taalopleidingen bij de SMID is nodig om de grotere vraag en variëteit het hoofd te kunnen bieden. Een evenwicht tussen diepte en kennis en specialisatie en betaalbaarheid resulteert dan in hoog gekwalificeerde taalspecialisten.

Vasthouden, 'sharing' en tijdelijke inhuur

Het ultieme uitgangspunt is om in de toekomst in de belangrijkste taalgebieden specialisten in te kunnen zetten. Maar vanwege het kostbare karakter van de opleidingen zullen er in beginsel een beperkt aantal taalspecialisten beschikbaar zijn. De overige taalspecialisten worden dan als tijdelijke behoefte ingehuurd. Gezien het belang van de Russische taal en het ondersteunen van de huidige situatie in de Balkan voor wat betreft het Servo-Kroatisch moet de aanwezige kennis bij de SMID aanwezig blijven. Voor de invulling van de specialismen in andere talen zal dit allemaal apart worden bekeken. De MIVD heeft met de krijgsmacht delen een gedeeltelijk overlappende behoefte. Door een efficiënte samenwerking kan de totale behoefte aan taalspecialisten in theorie afgedekt worden. Maar uiteindelijk is ook door het aanhouden van taalspecialisten Russisch en Servo-Kroatisch bij de SMID en het defensiebreed *sharen* van taalspecialisten het probleem nog niet opgelost. Voor lopende operaties moet er voldoende taalondersteuning worden gevonden door onder andere de inhuur van tolken. Zowel intern als extern wordt gezocht naar mensen met speciale taalvaardigheid in onder andere Arabische, Slavische, Oosterse en Afrikaanse talen of geïnteresseerden die initieel opgeleid kunnen worden tot tolk of gespreksondersteuner. Zo kan in de toekomst op een professionele wijze een operatie in het buitenland ondersteund worden. Daarnaast is er ook belangstelling voor de Europese talen gezien de verwachte toenemende samenwerkingsverbanden tussen Europese landen. Werken met een gemeenschappelijke Engelse taal is de komende tien jaren waarschijnlijk nog niet te realiseren.

Scheiden van functionaliteiten

Het taalprobleem vergt ook een aanpak aan de vraagzijde. Nu zie je inlichtingenpersoneel met een taalspecialisatie, de traditionele optimalisatie van 'voor de val van de muur'. Met de verbreding van het interessegebied moet ook kritisch naar deze vorm van optimalisatie worden gekeken. Voor lopende operaties blijf je gebruik maken van de beschikbare pool aan taalvaardige inlichtingenfunctionarissen. Als Nederland echter verder niet diepgaand gaat investeren in allerlei andere taalspecialisten moeten misschien op beperkte schaal de functionaliteiten ondervrager/inlichtingenman en tolk/gespreksondersteuner uit elkaar worden gehaald. Een willekeurige taalspecialist moet kunnen samenwerken met een willekeurige inlichtingspecialist (Human Intelligence (HUMINT) of EOVS). De ondervrager of EOVS-specialist moet in eenvoudige taal kunnen aangeven welke informatie hij zoekt, en de tolk of gespreksondersteuner moet deze informatie proberen te achterhalen. Het vergt voor alle categorieën een "anders denken en anders doen", maar het is rationeel gezien een mogelijkheid om uit het dilemma van verbreding te komen. Scheiden van functionaliteiten maakt het mogelijk om een flexibele basis te hebben voor elk potentieel inzetgebied. Hierdoor kun je in theorie

elke nieuwe operatie vanaf het begin ondersteunen. Met taalvaardig INTEL-personeel voor inlichtingen verwervende taken is het mogelijk om maximaal rendement uit de ondersteuning van een operatie te halen. Dit geldt vooral bij een lang verblijf in een operatiegebied, zoals nu bijvoorbeeld het geval is in Bosnië.

Technologische ontwikkelingen de oplossing?

Ondanks de technologische ontwikkelingen is het nu slechts mogelijk om eenvoudige teksten door computers te laten vertalen en op laag niveau zinnen te laten formuleren in elke gewenste taal. Het zal ongetwijfeld beter worden, maar binnen afzienbare termijn moeten we daar niet te veel van verwachten. Er zijn al wel computers die razendsnel geluidsbestanden kunnen scannen en selecties maken op basis van sleutelwoorden zoals 'bom', 'terrorist' en 'vakantie'. Ook kunnen geschreven teksten worden gescand en geselecteerd op sleutelwoorden. Het verdere traject blijft echter mensenwerk en dit is gebonden aan dezelfde beperkingen als het normale inlichtingen verzamelen en interpreteren.

Talen bij ISTAR-bataljon

De KL heeft in relatie met het *Intelligence Surveillance Target Acquisition Reconnaissance* (ISTAR)-bataljon de hierboven geschetste problemen inmiddels aangepakt. In de blauwdruk van het ISTAR-bataljon is een module 'HUMINT- en taalspecialisten' in het MI-peloton ingepland die zich vooral gaat richten op het opbouwen van een pool aan taalvaardige inlichtingenfunctionarissen. Naar verwachting wordt dit vanaf 2003 zichtbaar ingevuld. Het voorstel is om extra functies bij het TKC van de SMID te creëren, zodat er concreet geworven kan worden voor deze functionarissen pool. Met deze opbouw wordt niet alleen de KL gesteund maar ook de hele Defensieorganisatie. Het geschetste universele taaldilemma vereist een herbezinning hoe een inlichtingenfunctionaris ondanks ontbrekende taalvaardigheid toch effectief kan zijn. Dit geldt voor zowel HUMINT als EOVS. Op EOVS-gebied is er al een trend ingezet naar meer elektronisch verkennen met zo mogelijk extra aanvullende informatie uit de 'taalmodule'. Specialiseren in talen is slechts beperkt mogelijk, en er zal naar een optimale mix moeten worden gezocht voor het gehele Defensieapparaat. De Russische taal zal in alle gevallen nog lang van belang blijven als 'tussentaal'. Voor het Servo-Kroatisch geldt dit zolang de operatie in de Balkan duurt. Om over meer tolken en/of gespreksondersteuners te kunnen beschikken zal er binnen en buiten Defensie geïnventariseerd moeten worden wie over bepaalde taalvaardigheden beschikt. Dit personeel, mits geschikt bevonden, zou (bijvoorbeeld als reservist) na een initiële training jaarlijks kunnen worden bijgepraat over relevante ontwikkelingen en in voorkomend geval in dienst van Defensie als ondersteuning mee kunnen gaan in militaire of semi-militaire operaties. Defensie kan hiermee ook faciliterend optreden voor overige overheidsinstanties.

De module HUMINT-/taalspecialisten in het ISTAR-bataljon en het TKC van de SMID gaat de uitdaging krijgen om de theorie om te zetten in een daadwerkelijk functionerende organisatie zodat ook in de toekomst Defensie op een professionele manier kan worden ondersteund met taalvaardig personeel. ●

In het teken van saamhorigheid bedrijfsbreed

Integratie bij Interceptie

Er was grote belangstelling voor een rondleiding in het Sateliet Grondstation

De Vliederbalg, vlak voor vertrek

Op woensdag 12 juni 2002 vond de eerste saamhorigheidsdag van de Sectie Interceptie (Sectie IC) van het Verwervingscentrum in Eibergen plaats. Kort na zijn aantreden als hoofd van de Sectie IC, in juli 2001, had majoor Corné Govaarts al aangegeven dat hij al die jaarlijkse happenings wilde bundelen tot één grote voor alle locaties. Op deze wijze wilde hij de eendracht en saamhorigheid binnen de Sectie IC benadrukken en iedereen een kans geven elkaar onder informeler omstandigheden beter te leren kennen.

Door P. Brouwer

In de voorafgaande jaren waren dergelijke activiteiten altijd door de verschillende onderdelen van de Sectie IC georganiseerd en hadden daarvoor een kleinschaliger en ook een verdeeld karakter.

Tijdens de, vorig jaar gehouden, saamhorigheidsdag van de Sectie Tasking & Planning, ontstond het idee voor de invulling van de 'grote' saamhorigheidsdag. Op die dag bezochten zij het Sateliet Grondstation Zoutkamp (SGSZ) en combineerden een boottocht met een barbecue vanuit het vlakbij gelegen Lauwersoog. Met dat idee keerden zij terug naar Eibergen en vanaf dat moment werden alle medewerkers van de Sectie regelmatig bestookt met reclame voor de grote saamhorigheidsdag van 12 juni 2002. Gesteld mag worden dat iedereen lang naar deze dag toe heeft geleefd.

De twaalfde juni bleek een uitermate geslaagde dag waaraan maar liefst 90 medewerkers en medewerkers van de sectie deelnamen. Het weer was overwegend goed. Om half een arriveerde alle medewerkers uit zowel Eibergen als Eemnes in Zoutkamp. Terwijl de kof-

fie en thee in de schaduw van één van de twee grote satellietshotels werd genuttigd, werd een instructieve en interessante rondleiding gegeven waarbij de technische termen niet van de lucht waren. Er werd aandachtig geluisterd en gekeken bij de installatie want voor velen was het SGSZ namelijk nog onbekend.

In Lauwersoog ging iedereen (ook de medewerkers uit Zoutkamp) aan boord van de Vliederbalg voor een drie uur durende rondvaart. Alsof het zo moest zijn, werd het weer ook wat mooier en kwam zelfs de zon, zij het voorzichtig, af en toe te voorschijn. De Vliederbalg bracht de passagiers langs enkele prachtige stukjes ongerepte natuur in en rond het Lauwersmeer. De talloze eilandjes in het meer worden permanent bevolkt door allerlei diersoorten: paarden, Schotse Hooglanders, stamboekvee en talloze vogelsoorten.

De schipper was bijzonder trots op het bovenste

dek (hij noemde dit het 'prominadedek') want daar hadden de passagiers een onbelemmerd uitzicht op de omgeving (en dat klopt ook!). "Limonadedek?" werd er verbaasd gevraagd. Op het verzoek om niet té hard te stampen op het promenadedek, werd gereageerd met de suggestie om maar weer eens exercitie te gaan doen: Landmachtexercitie oude stijl (de voeten krachtig neerzetten!)

Het moge duidelijk zijn: de sfeer zat er goed in en werd helemaal geweldig toen het uitstekend verzorgde barbecuebuffet werd geopend. Onder het genot van een drankje en hapje zette de rondvaartboot de tocht door het schitterende landschap voort. In de wachtrij voor het buffet werd gezellig met de andere wachtenden gepraat. En dat paste weer in de doelstelling van de hele dag: elkaar leren kennen, saamhorigheid. Aan al het goede komt helaas een einde en dus ook aan de boottocht. Rond vijf uur merde het schip weer aan.

Gesteld mag worden dat de saamhorigheidsdag 'nieuwe stijl' van de Sectie Interceptie een groot succes was. Een woord van dank gaat dan ook uit naar het organiserende duo Robert Konter en John Buczel; de gastheren uit Zoutkamp; alle col-

lega's die de werkzaamheden van de andere collega's hebben waargenomen zodat die toch in staat waren om mee te gaan; eenieder die 'gewoon' heeft gewerkt zodat 'de winkel' open kon blijven en *last but not least* alle deelnemers! ●

Hoe doe ik dat nou zelf?

Steeds vaker komen dezelfde vragen binnen bij de Helpdesk, u allen welbekend te bereiken onder 19007. Maar hoe kunnen we er nu met zijn allen voor zorgen dat de Helpdesk niet overspoelt wordt met vragen die we eigenlijk gemakkelijk zelf kunnen oplossen?

Hier treft u al voor een aantal veel gestelde vragen de oplossing zoals de medewerkers van de Helpdesk u die zouden aanreiken.

Deze self-solving-problems (vert. 'zelf op te lossen problemen') kosten de Helpdesk heel veel tijd, die ze goed kunnen gebruiken voor het oplossen van uw minder gangbare problemen. Het mes snijdt dus aan twee kanten.

Door Martijn van Hoesel

Instellen additionele printers

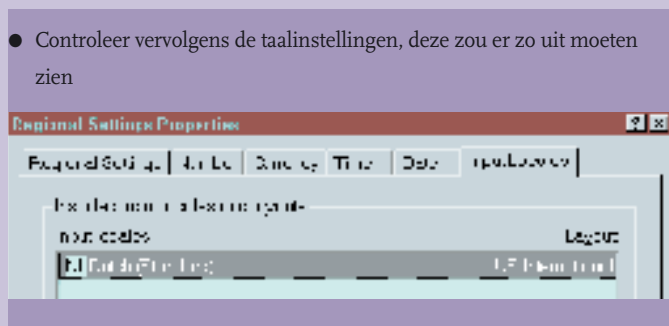
Wilt u naast u gebruikelijke printers nog meer printers instellen?

- Ga via Start / Settings naar 'Printers'
- Dubbelklik vervolgens op het icoontje 'Add Printer'
- De optie 'Network Printer Server' staat reeds geselecteerd
- Klik Next
- Kies uit de daarop volgende lijst de voor u dichtstbijzijnde printer (achter het @-teken staat het kamernummer van de printer) en selecteer deze
- Klik OK
- Vervolgens verschijnt de vraag, of u de geselecteerde printer als 'Default printer' (Standaard printer) wilt gebruiken; dit houdt in, dat deze printer standaard is geselecteerd in alle Windows applicaties
- Als u dit wilt, kiest u voor de optie 'Yes', anders kiest u voor de optie 'No'
- Klik Next, Finish
- U krijgt nu een melding dat de printer met succes geïnstalleerd is.

Toetsenbord instellen

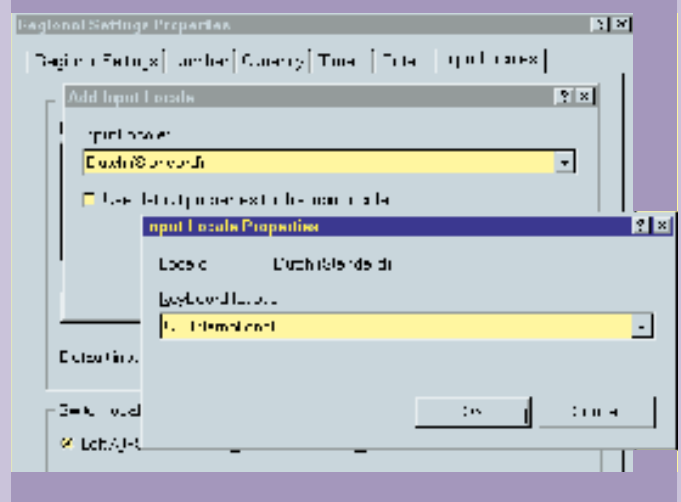
De leestekens op het toetsenbord doen niet wat ze zeggen, bijvoorbeeld een apostrofje (@) wordt een dubbele quote (").

- Sluit alle applicaties en vensters af
- Ga via Start / Settings / Control Panel naar het icoontje 'Keyboard' en dubbelklik daarop
- Kies vervolgens voor het middelste tabblad **Input Locales**

- Controleer vervolgens de taalinstellingen, deze zou er zo uit moeten zien
- Is dit niet het geval, ga dan via **Add** naar het menu 'Add Input Locale' en selecteer uit de lijst **Dutch (Standard)**. Zet het vinkje **Use Default Input Locale** uit

- Selecteer **US-International**

- Klik drie keer op OK
- Als u nu het programma weer start, worden de juiste leestekens gegeven

Instellen Exchange Server

Bij het opstarten van de PC, verschijnt er op het scherm een vraag over de Microsoft Exchange-server. Wat te doen?

- Zorg dat Microsoft Outlook afgesloten is
- Ga via Start / Settings / Control Panel naar het icoontje 'E-mail' en dubbelklik hierop
- Kies in het rijtje dat vervolgens verschijnt voor de optie 'Microsoft Exchange Server'
- Klik **Verwijderen**
- Klik vervolgens in de daarop volgende melding op **Yes**
- Klik **Toevoegen...**
- Kies in de lijst voor 'Microsoft Exchange Server'
- Klik OK
- Microsoft Exchange komt nu met een venster, waar de naam van de Exchange Server ingevuld dient te worden. Uw Donar user-id is al ingevoerd; deze kunt u zo laten
- Voer in het veld 'Microsoft Exchange server' in: **FR003**
- Klik **Naam controleren**
- Uw Donar user-id wordt vervangen door uw eigen naam en is onderstreept
- Klik OK
- U kunt nu alle vensters sluiten
- Start nu Outlook opnieuw op